

Людмила ДОБРОВОЛЬСЬКА,

завідувач відділу початкової освіти комунального навчального закладу
«Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

ОСВІТНІЙ НАВІГАТОР: ПРІОРИТЕТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (2026–2027 НАВЧАЛЬНИЙ РІК)

Із початком 2026–2027 навчального року початкова школа продовжує долати складні виклики сучасності, забезпечуючи безперервність та якість освітнього процесу.

Минулий навчальний рік мав кілька знакових подій. Серед них найважливішими є прийняття нового **Державного стандарту початкової освіти** (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810) та Типової освітньої програми (наказ Міністерства освіти і науки України № 467 від 18 березня 2026 року). Незважаючи на те, що вони набудуть чинності у вересні 2028 року, ці документи важливі для вивчення і сьогодні, оскільки мають на меті допомогти закладам загальної середньої освіти орієнтуватися у сучасних умовах і підтримувати дітей з різними віковими та індивідуальними особливостями, досвідом, навчальними потребами та темпом розвитку. Оскільки новий Держстандарт початкової освіти вступить у дію з **01 вересня 2028 року**, у педагогів початкової школи є час для його глибокого вивчення та усвідомлення. В оновленому документі є важливі новації, а саме:

- визначено компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі, який дає розуміння як розвивати ключові компетентності на відповідних уроках (інтегрованих курсах);
- базові знання;
- зміни в структурі результатів навчання: групи результатів, загальні й конкретні результати навчання, а також орієнтири для оцінювання до кожного конкретного результату, що допоможе педагогам відстежувати поступ кожного учня/учениці.

Оскільки сучасні діти часто перебувають у стані підвищеної тривожності, стикаються зі стресом, то сучасна школа має бути місцем розуміння, безпеки, підтримки та стабільності. Посилено увагу щодо безпечної поведінки здобувачів/здобувачок початкової освіти, їхньої взаємодії та врахування індивідуального темпу навчання дітей.

У новому Держстандарті особлива увага приділена індивідуалізації навчання, організації освітнього процесу для учнів з різними освітніми потребами. Зокрема, передбачено корекційно-розвиткову підтримку для тих учнів/учениць, які її потребують; навчання жестовою мовою тощо.

Оновлено підходи до інформатичної освітньої галузі (викладання інформатики як окремого предмета з 2-го класу). Також у документі зазначено чіткі вимоги до:

- роботи з даними,
- інформаційної безпеки,
- онлайн-взаємодії,
- критичного ставлення до інформації.

Важливим є те, що оновлений Державний стандарт початкової освіти узгоджено з Державним стандартом базової середньої освіти, що у свою чергу сприятиме легшому переходу учнівства з початкової школи до 5-го класу.

На основі оновленого Держстандарту початкової освіти Міністерство освіти і науки України затвердило **Типову освітню програму для 1-4 класів закладів загальної середньої освіти**, за якою учні й учениці першого класу розпочнуть навчання **з 1 вересня 2028 року**. У документі визначено структуру навчальних планів, розподіл навчального навантаження між освітніми галузями та підходи до організації освітнього процесу в початковій школі. У вчительства з'явиться можливість вибрати різну кількість годин (наприклад, 6 чи 8 годин на вивчення української мови у 1-2 класах; 6 чи 7 годин – у 3-4 класах) в мовно-літературній освітній галузі, а також різну кількість годин для реалізації інтегрованого курсу «Я досліджую світ». На основі Типової освітньої програми сформовано перелік модельних навчальних програм, що забезпечує варіативність змісту навчання у межах єдиних державних вимог. Цікавим є перелік форм організації освітнього процесу, які забезпечують учнівством досягнення результатів навчання, а саме:

- ранкові зустрічі;
- навчальні заняття (уроки в класній чи ресурсній кімнаті, бібліотечні, музейні, театралізовані уроки, уроки-екскурсії, творчі майстерки);
- індивідуальні та групові консультації;
- тематичні тижні, навчальні проекти.

Важливими документами в організації освітнього процесу початкової школи у новому навчальному році є «Порядок поділу класів на групи під час вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) у державних, комунальних закладах загальної середньої освіти» (наказ МОН України 20 лютого 2002 року № 128 (у редакції наказу МОН України від 03 червня 2025 року № 808, {Із змінами, внесеними згідно з МОН України № 899 від 23.06.2025}, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 червня 2025 року за № 937/44343 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-25#Text>) та «Про затвердження Змін до Порядку поділу класів на групи під час вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) у державних, комунальних закладах загальної середньої освіти (наказ МОН України від 23.02.2026 № 331, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 березня 2026 року за № 333/45727) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-26#Text>). Відповідно до цих документів під час вивчення української мови, що вивчається як навчальний предмет, інтегрованого

курсу української мови та літератури, інтегрованого мовно-літературного курсу та під час вивчення іноземних мов, які не є мовами навчання в закладі, а вивчаються як предмет, у 1-4 класах передбачено поділ на підгрупи при кількості учнів/учениць 24 і більше осіб. Поділ класів на групи під час вивчення навчальних предметів здійснюється за наявності у закладі загальної середньої освіти відповідних умов для такого поділу та в межах затвердженого фонду заробітної плати.

Актуальним у новому навчальному році залишається подолання учнівством початкової школи освітніх втрат та розривів. Долати освітні втрати допоможе широке застосування інтерактивного гейміфікованого мобільного застосунку «Вивчаю – не чекаю». За результатами дослідно-експериментальної роботи з реалізації міжнародного проєкту «Дослідження ефективності застосунку «Вивчаю – не чекаю» (Can't Wait to Learn – CWTl) в Україні» на базі закладів освіти Черкаської області (2025 рік) учні/учениці експериментальних класів показали вищі результати, ніж школярі/школярки контрольних класів.

Цінність застосунку у тому, що його можна використовувати для навчання у будь-якому форматі і у будь-якій точці світу, без постійного інтернету. Діти можуть виконувати цікаві ігрові завдання з математики та української мови (читання) на уроках, в укриттях під час повітряної тривоги, в позаурочній діяльності, вдома.

Для вивчення математики розробники пропонують триетапний підхід, який є одним із ефективних методів у навчанні математики у початковій школі у світовій практиці. Такий підхід передбачає покрокове формування у дітей молодшого шкільного віку умінь і навичок: конкретний, графічний та абстрактний. *Перший етап* – предметний – використовуються реальні предмети. Це можуть бути маніпуляції з природним (жолуді, мушлі, камінці, шишки, каштани, яблука, груші, сливи тощо) чи рукотворним (гудзики, ЛЕГО, кубики, намистини тощо) матеріалом. *Другий етап* – графічний – використання зображень (схеми, малюнки, креслення). Відбувається перехід від роботи з реальними предметами до їхнього візуального представлення. *Третій етап* – абстрактний – використання математичних термінів, символів, чисел, які до цього етапу розглядалися у предметному та графічному плані. Такий підхід сприяє формуванню в учнів/учениць основ математичного мислення, глибшого розуміння суті понять та спрямовує їх до успішного засвоєння математики.

Використання ігрових засобів у неігровому контексті, вправи, виконання яких не потребує контролю та втручання дорослих, відсутність оцінок та таймерів, наявність віртуальних нагород – усе це сприяє легкому засвоєнню учнями/ученицями знань, оволодінню необхідними уміньми та навичками. Оскільки для дітей молодшого шкільного віку провідною діяльністю є гра, то саме мобільний застосунок «Вивчаю – не чекаю» є тим потужним інструментом, за допомогою якого школярі/школярки мають можливість отримувати знання у цікавій формі, надолужувати освітні втрати, працюючи у комфортному для себе темпі.

У новому навчальному році продовжуємо реалізацію операційного плану Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія», а саме: створення умов для оволодіння різними читацькими техніками, інноваційного розвитку

читання, забезпечення інтерактивізації та гейміфікації процесу читання для здобувачів освіти, популяризації читання як чинника розвитку критичного мислення та інструменту досягнення успіху у навчанні та житті дітей.

Важливим завданням у 2026/2027 навчальному році є підвищення ефективності уроків. На етапі планування уроку учитель/учителька мають чітко ставити цілі, розуміти які очікувані результати мають досягти, визначити, які ключові компетентності та наскрізні уміння будуть формуватися на уроці. У новому Державному стандарті початкової освіти (п.10) подано характеристики наскрізних умінь, які є спільними для всіх ключових компетентностей та пронизують усі навчальні предмети і розвиваються на кожному уроці. Вони є основою Нової української школи, оскільки забезпечують формування і розвиток критичного мислення, конструктивного керування емоціями, оцінки ризиків, прийняття рішень, ініціативності та творчості.

Для кращого розуміння учнівством навчального матеріалу педагог має підготувати максимальний арсенал (відео, презентації, ілюстрації, світлини, схеми, діаграми, ментальні карти тощо). Допомогти у підготовці до уроку може ШІ, зокрема NotebookLM, який на основі запропонованих матеріалів може створити презентацію, відеогляд, ментальну карту, інфографіку, тест тощо. Щоб отримати якісний контент, необхідно лише чітко сформулювати промпт (текстовий запит), у якому вказати для якого віку дітей, предмету та з якою метою має він бути створений.

Під час проведення уроків варто враховувати часові обмеження щодо роботи з технічними засобами навчання відповідно до Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, а саме: 1 клас – 10 хвилин, 2-4 класи – 15 хвилин на уроці. З метою запобігання перевтоми учнів обов'язково проводиться фізкультхвилинка та психологічна хвилинка.

Активне діяльнісне навчання, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи до організації освітнього процесу, інклюзивність, визнання унікальності кожної дитини, академічна свобода педагога, створення безпечного комфортного середовища – принципи, реалізація яких допоможе будувати якісну початкову освіту.

Новий навчальний рік – це ще одна сторінка незламності та стресостійкості освітян які працюють у надзвичайно складних умовах, але не втрачають віру у світле майбутнє.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#n180>
2. Вивчаю – не чекаю: методичний посібник для вчителів / Упоряд. Я.О. Левицька. Київ : ТОВ «Видавництво «Юстон», 2024. 232 с.
3. Про затвердження Змін до Порядку поділу класів на групи під час вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) у державних, комунальних закладах загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 23.02.2026 № 331, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 березня 2026 року за № 333/45727 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-26#Text>)
4. Про затвердження Типової освітньої програми для 1-4 класів закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 467 від 18 березня 2026 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-1-4-klasiv-zakladiv-zahalnoi-osvity?v=69ba7f85d473e>